

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 132. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1812_189-txt-shoot-idm4316.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Det tiende og ellefte Aarhundredes Historie vidnede noksom om Angelsaxernes Udartning, de genfødtes af danske og Normanner, lykkeligere heri end de gamle Britter, som Romerne tilintetgjorde. Vel var det en Ydmygelse at selv det normanniske Sprog blev herskende i Sang og de Fornemmes Munde, men det varede dog ikke længe, førend Balladerne i det kun ændrede Modersmaal kundgjorde Genfødselen, og Angelsaxiske Riddere kæmpede mandelig ved Rikard Løvehjertes Side. Dog den engelske Heltetid har ligesaa lidt som den engelske Poesi varet længe, Kraften vender sig snart til det Nyttige og Legemlige. I Begyndelsen af 13tende Aarhundrede aftvang Baronerne Johan uden Land det berømte Frihedsbrev (Magna Charta)*1224. og her begynder Parlamentets Historie. Det forløbne normanniske Tidsrum fik en udmærket Historieskriver i Mathæus Parisius, avlede en spidsfindig Grubler i Johannes Duns Skotus og en berømt Naturforsker i Roger Baco. Troen forsvandt mere og mere, og dette Tidsrum af Engellands 133Historie sluttes med Kong Edvard den Første og Digteren Chaucer. Hin navnkundige Konge*døde 1307. var som andre vantro Fyrster, gerrig paa Guld, Magt og Anseelse, derfor forfulgte han Jøderne, indtog Vales og bekrigede Skotland, brændte Skotternes Brevskaber og forfulgte Kymrernes Barder, for at gøre dem til Slaver. Chaucer forstod vel at føie sine Ord, men kun til Spot med Daarligh og Helligt og til Sang om ureen Elskov. Knap var da siden blevet saameget om Engelskes Bedrifter at tale, hvis der ei var fremstaaet en Mand som hos Mange hjalp til at forbedre Tænkemaaden og indgød end Flere Mod og Størke. Det var Johan Viklef,*født 1324. Professor i Oxford. Hvad der hjalp til at vække ham og lette ham Indgang, var vel den Dristighed hvormed hans Landsmand Occam nys havde afkastet det Sjæleaag af grublerisk Spidsfindighed (Skolastik) med hvilket Europas Lærde dengang prangede. Hans Angreb paa Pavens og Geistlighedens Magt gjorde ham yndet af Landets Konge, Edvard den Tredie og af dets Adel, der gerne vilde beholde de store Pengesummer der gik til Rom og i Prælaternes Pung, samt beherske og udsue Folket allene; derfor undte Man ham ogsaa Beskyttelse, naar han talte mod Vildfarelser i den herskende Lærdom. Folket hængde ved ham og hørte ham, thi det var Guds Ord han talte, og ret kosteligt Arvegods skænkede han sine Landsmænd i en Oversættelse af den hellige Skrift. I at drive paa dennes Brug og Myndighed var han af 134Luthers Mening, skøndt han i Øvrigt stemmede mere overens med Zvingel. I hans Tid var det at Krigene om den franske Trone begyndte, og fra Edvard den Tredie nedstammede de to Fyrstehuse Lankaster og York, som efter Henrik den Femtes Tid, strede saa blodig om Englands Krone. I disse Borgerkrige bortødslede Folket Levningen af sin genvundne Kraft og sank ved deres Ende i Trældom under Kongerne af det Tudorske Hus.*1485. Imidlertid var dog Bogtrykkerkon sten kommet ind og ved Aarhundredets Slutning, under den første Tudorske Konge Henrik den Syvende begyndte de gamle Sprog at dyrkes. Den berømte Erasmus fra Rotterdam vakte adskillige Hoveder, og under Henrik den Ottende dæmpedes det underlige Had til det græske Sprog, som længe havde hersket paa begge Høiskolerne i Oxford og Kambridge. Nu fremstod Luther, Kongen selv skrev mod ham, den lærde Morus og Flere ligeledes, og skarpe Forordninger udgik mod hans Skrifters Indførsel; men de kom alligevel til Øen og oplyste Mange, mellem hvilke Tindal, det nye Testamentes Oversætter, Frith og Thomas Kranmer ere blevne de Navnkundigste. Hvad der udvortes mest skaffede Reformationen Indgang, var den vellystige Henriks Forsæt at skilles ved sin Dronning den spanske Katrine, som var hans Broders Enke. Paven turde af Frygt for Keiser Karl den Femte ikke give sit Samtykke dertil, og da Kranmer viste Kongen en Udvei ved at holde sig til 135Bibelen og lærde Mænds Mening, kom han i Naade og fik Leilighed til at befordre den evangeliske lære. Da Paven ikke vilde give efter, gjorde Henrik sig selv til den engelske Geistligheds Overhoved og inddrog de fleste af dens Godser.*1530. Imidlertid vilde han dog ansees for god Katholik, og heraf kom det at de Troesartikler han paabød ei kunde være noget af Partierne tilpas. Katolisismens ivrigste Forfægter, den grusomme Morus og den sagtmødige Fischer bleve brændte, ja Lutheraner og Katholiker førtes sammenbundne til Retterstedet, og Man saae da her den engelske Aands Kendemærker i deres mest uhyre Skikkelse. Omsider døde Henrik,*1547. og et saa forvirret Gemyt kom ei mere paa Tronen, men forstyrret vedblev dog Tilstanden at være. Under hans unge Søn Edvard den Sjette havde hans Frænde Edvard Seymour (Hertug af Sommerset) og Kranmer, som var blevet Erkebisp af Kanterbury, al Magten; mange Vildfarelser og Misbrug bleve forbudne ved Love, men Landet fattedes indfødte Mænd af Duelighed og Reenhed, og den arvelige Strid i Tænkemaaden var ikke uddød. Kalvins Lære fandt megen Indgang i England, og hans Troesbekendelse blev herskende, men derimod beholdt Bisperne deres Myndighed og i Kirketjenesten blev næsten Alt ved det Gamle. Her laa Spiren til Stridighederne i den følgende Tid, men allerede nu yttrede den kalvinske Ubændighed sig frygtelig ved Siden af egennyttig Vantro. Den ryggesløse Adel mæskede sig 136med geistlig Gods og bygte sig Paladser paa Kirkernes Grus, medens man gjorde Kræmmerhuse af Bogsamlingerne og selv Studenterne kaldte det med Frydeskrig *Scoti* Ligbegængelse, naar de kastede Bøger i Tusindtal paa Baalet. Man saae paa Alt, at her var ingen Luther, som kunde tordne mod den rovgerrige Adel og lære Studenter at gøre Forskel mellem Pavens Dekretalier og Skrifter af katholske Mænd; men selv Luther vilde kun have udrettet lidet hos de selvkloge Britter. Meget mindre kunde da den vankelmødige Kranmer der endog selv lod brænde Kættene, holde Styr paa dette Uvæsen. Under disse Omstændigheder var det en Velgerning af Forsynet, at den fromme, kærlige og elskværdige, men tillige svage Edvard ved Døden*1553. befriedes fra en Byrde der var ham for tung, og at den spanske Katrines Datter, Marie, kom paa Tronen. Adelen maatte holde op med sit Kirkeran, og Protestanternes uægte Hede kønede under de Forfølgelser, hvortil denne katolske Dronning forførtes af Bødlerne Gardiner og Bonner som besudlede Bispestolene i London og Vinchester. Kranmer, den gamle ærværdige Latimer, 3 andre Bisper og Mange af alle Stænder bleve brændte for Evangeliets Bekendelse, endnu Flere maatte flygte til fremmede Lande og Alt spaede Katolisismen Seier, da Gud pludselig forkortede Maries Dage og ophøjede hendes Halvsøster den protestantiske Elisabeth paa Tronen.*1558. Nu stadfæstedes den halve, sig selv mod137sigende Reformation, hvormod før er talet, og med

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

Voldsomhed nedtrykte Elisabeth de lydelige Knur, der alt lode sig høre mod den biskoppelige Kirke, til hvis Overhoved hun opkastede sig.